

RENÉSZET - TUDOMÁNY - AKTUALITÁSOK

A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével

KONFERENCIAKÖTET 2021

RENÉSZET-TUDOMÁNY-AKTUALITÁSOK - 2021

A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével

Online konferenciakötet

Szerkesztette:

Baráth Noémi Emőke

Mezei József

Doktoranduszok Országos Szövetsége Kiadó

Doktoranduszok Országos Szövetsége

Rendészettudományi Osztály

Budapest

ISBN: 978-615-5586-89-7

A kötetben megjelent tanulmányok szakmai lektorai és szekcióvezetői:

Dr. Auer Ádám
Dr. Farkas Johanna
Dr. Hegedűs Judit
Dr. Kemény János
Dr. Regényi Kund
Dr. Ritecz György
Dr. Tóthi Gábor
Prof. Dr. Sallai János
Dr. Czenczer Orsolya

A Doktoranduszok Országos Szövetsége Rendészettudományi Osztály 2020/2021-es év tisztségviselői és a konferencia szervezői:

Baráth Noémi Emőke- elnök
Mezei József -általános alelnök
Kovács Szitkay Eszter - titkár
Fekete Márta- büntetés-végrehajtási területért felelős tudományos referens
Schmidt Laura - kommunikációs referens
Szigetvári Oszkár - rendőrségi területért felelős tudományos referens
Beke József - nemzetbiztonsági területért felelős tudományos referens
dr. Pozsgai Petra – nemzetközi referens
Görömbei Zoltán- osztálytag
Molnár Tamás -osztálytag
Suhajda Attila -osztálytag
Pásztai Péter - osztálytag

A kötet a Rendészet-Tudomány-Aktualitások 2021. A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével című tudományos konferencián elhangzott előadásokat tartalmazza.

A rendezvény az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által meghirdetett Nemzeti Tehetség Program NTP-FKT-M-18-0003 kódszámú pályázati támogatásból valósult meg.

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

Tartalomjegyzék

Pék Richárd Tamás: A terrorizmus jelzőinek hullámaiban	5
Nagy Melánia: Kiskorúak a frontvonalon	15
Tózsér Erzsébet: Megoldások az USA rendészeti szerveinek munkaerőválságára és azok hazai adaptálásának lehetőségei	23
Héder Klára: Megfigyeléssel kapcsolatos civil és rendvédelmi attribúciók	32
Bálint Krisztián: Biztonsági kamerákon alapuló hallgatói jelenléti ívkészítő rendszer analitikai funkciói	42
Tegyei Andrea: Gondolatok a rendőri motivációról	50
Borbély Zsuzsanna: Munkahelyi stressz és a koronavírus-járvány első hulláma a rendőrtanulók körében	57
Mozsonyi Norbert: Új technológiákból eredő globális fenyegetések, nemzetbiztonsági, adatvédelmi szempontjai a magánszféra tükrében	67
Suhajda Attila: Integrációs tapasztalatok Ausztriában és Németországban 2015 után	80
Rezsneké Zsombor: Rakétaképesség a Világűrbe	89
Bereczky Nikolett: A győzelem a döntési térben, az győzelem a csatatéren	98
Véger Alexandra: Koronavírus-helyzet kezelés a magyar börtönökben	107
Ivanics Zsófia: A fogvatartotti munkáltatásra vonatkozó szakirodalom főbb irányai	114
Bellavics Mária Zsóka: A pszichiátriai állapot és a börtönökben mutatott szabálysértő viselkedés összefüggései	122
Baráth Noémi Emőke: A kriminálpszichológiai attitűd megjelenése a rendőr hallgatók körében.....	132
Papp Petra: Gondolatok a bűnmegelőzésről	138
Molnár Alíz Zsuzsanna: Emberi kapcsolatok hiánya és illegális gyülekezések a járványhelyzetben	147
Fodorné Zagyai Orsolya: Az egészségügyi adatok védelme az e-health technológiák tükrében	159

Pék Richárd Tamás: A terrorizmus jelzőinek hullámaiban¹

Absztrakt

Annak ellenére, hogy napjainkban a terrorizmus és a terrorizmus elleni harc az egyik legfontosabb biztonsági kérdés és a rendészeti szervek mindennapi munkájában is jelen van, meg tudjuk-e határozni, hogy mi a terrorizmus és mi ellen harcolunk? Vagy ennek hiányában azzal, hogy a terrorizmust tipologizáljuk, jelzőkkel illetjük vagy fejlődését hullámokban határozzuk meg pontosabb képet kapunk-e a terrorizmus jelenségéről? Jelen tanulmány arra próbál rávilágítani, hogy amellett, hogy nincsen egységes nemzetközi büntetőjogi és tudományos definíció a terrorizmusra, a terrorizmus hullámai vagy jelzői indokoltak-e, azok a terrorizmus meghatározásában segítenek-e?

kulcsszavak: terrorizmus, hullám, jelző, tipológia, fogalomalkotás

1. Bevezetés

A terrorizmus és a terrorizmus elleni harc 2001. szeptember 11. napja óta új szakaszba lépett az egész világon. Ettől kezdve a politikai erőszak egyik fajtájának minősülő és már évtizedek óta jelen lévő terrorizmus az egyik legfontosabb nemzeti és humán biztonságot veszélyeztető jelenséggé és a mindennapi kommunikáció szerves részévé vált. A rendészeti szervek munkájában is megjelent a terrorizmus elleni harc azzal, hogy az új ismereteket, képességeket és készségeket kíván meg tőlük.

Gondolhatnánk, hogy az eltelt közel húsz év elegendő volt arra, hogy a korábbi időszakhoz képest pontosan meghatározzák, hogy mi a terrorizmus és mi ellen is kell küzdeni. Ennek ellenére, ha megvizsgáljuk a globális, regionális és legtöbb állam terrorizmussal kapcsolatos büntető anyagi jogi szabályát, akkor azzal kell szembesülnünk, hogy a terrorizmusnak ma nincsen egységesen elfogadott és minden állam által használt, azonosan értelmezett büntető anyagi jogi definíciója. Ebből adódik, hogy az államok és általuk aláírt nemzetközi egyezmények a terrorizmus elég sokféle fajtáját és annak egy-egy megjelenési formáját, módszerét szabályozzák, mellyel az egyes formák elleni harc jogi kereteit jelölik ki és adott fajta terrorizmus elleni fellépést biztosítják.

A definíciók sokrétősége tetten érhető a terrorizmussal foglalkozó tudományos kutatásokban, szakirodalomban is, ahol szintén az egységes terrorizmus definíció hiánya és helyette, elsősorban egyes terrorizmus fajtákat meghatározó definíciók versengése tapasztalható (Schmid 2004, Schmid 2016, Coady 2004). Jeffrey D. Simon már 1994-ben rámutatott arra, hogy a világon közel 212 definíciót használnak a terrorizmusra (Spencer, 2006, p. 2), mely azóta csak tovább növekedett. A sokféle definíció szintén az egységes fogalom megalkotása ellen hathat, hiszen az egyes definíciókat azok eltérő tartalmi elemei miatt nehéz szintetizálni (Weinberg-Pedahzur-Hirsch-Hoefler 2004, Ganor 2010).

¹ Phd hallgató, Nemzeti Közszerződési Egyetem, Rendészettudományi Doktori Iskola

Mindez kiegészül azzal, hogy az egyes kutatások különféle kutatási irányzatokat hoztak létre, mely a fogalom megalkotásának módját és mértékét is behatárolták, valamint a kutatások alkalmazkodtak a terrorizmus fejlődéstörténetéhez és részben a mentén haladnak. Először az Old Terrorism Study (Régi Terrorizmus Tanulmányok, OTS) jelent meg, melynek alapfeltevése, hogy a terrorizmus elkövetője, csak nem állami szereplő lehet (Khaled, 2019, p. 2), míg a 2000-es években megjelent Critical Terrorism Study (Kritikai Terrorizmus Tanulmányok, CTS) már abból indult ki, hogy a terrorizmust az állam és állami szereplők is elkövetik (Schmid, 2019, p. 1). Önmagában az állami terrorizmus lehetőségének kizárása vagy megengedése a definíción kívül kihat a terrorizmus tipológiájára és jelzőire is a később részletezettek szerint.

Végeredményben ma eljutottunk oda, hogy az egyes irányzatokon belül is számtalan definíció lett megalkotva és a terrorizmust, mint gyűjtő kategóriát leginkább az egyes elkövetési módokat, módszereket, területi kihatást, elkövetői minőséget kifejező jelzők határozzák meg, vagyis az egyes definíciók inkább jelzős szerkezetbe tömörítik tartalmukat. A kérdést csak tovább bonyolítja, hogy sokan a terror és terrorizmus fogalmakat is keverve használják (Teichman, 2011, p. 505-506) és nem veszik figyelembe, hogy a terror a terrorizmus fogalmának egy szűkebb részét öleli fel.

Az egységes fogalom megalkotását nem segíti elő az újabb és újabb fogalmak megalkotása, inkább a terrorizmus tipologizálásánál ad jelentős segítséget. Előre kell bocsátani, hogy mind a fejlődéstörténet, mind a tipologizálás és egyes megjelenési formákat tartalmazó meghatározás mind a tudományos kutatás, mind a büntető jogi jogalkotás számára hasznos, mert csak ezek által érhető meg maga a terrorizmus lényegi tartalma és kerülhet az végső soron szabályozásra. Az egységes szabályozás pedig lehetőséget ad arra, hogy az egyes megjelenési formák jelöljék a terrorizmuson belül az egyes elkövetési módokat, azonban a büntetőjogi szabályozásnál a terrorizmus egységes fogalmának használata elegendő.

Jelen tanulmányom első három fejezetében a terrorizmus fejlődéstörténetének, tipologizálásának és jelzős megnyilvánulásának egyes főbb eseteit, csomópontjait emelem ki annak érdekében, hogy bemutassam az egységes fogalomalkotás nehézségeit és a végén az összegzésben néhány megoldási javaslatot kínálok a probléma feloldására, új megközelítésére, mely esélyt adhat az egységes fogalom meghatározásra a büntetőjogban.

2. A terrorizmus fejlődéstörténeti megközelítése, avagy a terrorizmus „hullámai”

A terrorizmus történeti gyökerei az Ókorig nyúlnak vissza (Sinclair, 2003) és a latin *terrere* (megfélemlítés) szóból eredő terrorizmus első állami megjelenése a Maximilien de Robespierre által vezetett *regime de la terreur* időszakára tehető, melyet az állami terrorizmus első formájának is tekintenek. A terrort később nem csak államok, hanem szervezetek, csoportok, egyének is alkalmazták és a tudományos kutatásokban megjelenő fejlődéstörténet ezen időszakot tette a terrorizmus elemzésének tárgyává, hiszen az állami terrorizmus az OTS időszakában nem képezhetette vizsgálat tárgyát.

A terrorizmus modernkori fejlődéstörténetét David C. Rapoport (Rapoport, 2006, p. 46-73) foglalta össze, az egyes történelmi időszakokban kialakult különféle terror- és terrorista cselekményeket, valamint az ezeket megvalósító egyéneket, csoportokat és szervezeteket rendszerezve. A négy hullám terrorizmus elméletének az első, ún. anarchista (1880-1920-as évek), a második, ún. anti-kolonista (1920-1960-as évek), a harmadik, ún. új baloldali (1960-

1979) és a negyedik, ún. vallási hullám (1979-) mindegyikében új és új fajtájú cselekmények, ideológiai, politikai és vallási alapon szerveződő csoportok, szervezetek jelentek meg.

Rapoport elméletének egyik kritikája szerint Rapoport túlságosan rosszul használt analógiát, és rosszul látta, hogyha egy hullám már nem tud új szervezeteket inspirálni, akkor eltűnik, ugyanis a terroristák leginkább a riválisoktól és hasonló gondolkodású csoportoktól tanulnak (Parker-Sitter, 2016, p. 199-200). Jeffrey Kaplan viszont éppen Rapoport elméletéből kiindulva, azt továbbfejlesztve alkotta meg az ötödik hullámot (Celso, 2015, p. 252-253), mely a kambodzsai vörös khmer-ek rendszeréből kiindulva ötvözte az egyes hullámokat azzal, hogy az ötödik hullám éppen a forradalmi célból indult és hatalomra jutott szervezetekre (jelen esetben a Kamdodzsai Kommunista Párt) jellemző, mely ötvözi a négy hullám elemeit is.

Az egyes hullámokban megjelenő új és új formátumú szervezetek, illetve terrorista módszerek (pl. bombák használata, öngyilkos merénylők, gépeltérítés) a terrorizmus fejlődésének szerves részét képezik és az egyes új hullámok megjelenése nem jelenti azt, hogy a korábbi hullámokban megjelenő szervezetek, módszerek eltűntek volna, csupán új formával és módszerrel szélesedett a paletta és a meglévő szervezetek is sokat tanultak az új hullámtól.

Rapoport elmélete véleményem szerint mára azért tűnik meghaladottnak, mert kibontakozóban van a terrorizmus számos új formája (pl. kiberterrorizmus; gépjárművel elkövetett terrorista cselekmények) és a szerves fejlődés új módszereket is magával hoz (pl. az Iszlám Állam szervezett bűnözői csoportokra is jellemző tevékenységet is – kőolajjal kereskedett vagy pénzmosást, prostitúciós tevékenységet is – végez). A tömegkommunikáció fejlődése miatt egyrészt a terrorizmus beköltözött az egyének minden napjaiban (a híradások a világ minden táján elkövetett ilyen cselekményekről hírt adnak), valamint ezen kommunikációs csatornák a terrorista szervezetek kommunikációját is megkönnyíti (pl. tagok toborzása; terrorista cselekmények közzététele). Azonban ezen fejlődéstörténet ad alapot a terrorizmus tipológizálásához.

3. A terrorizmus tipológiája

A tipológia véleményem szerint abban segít, hogy a terrorizmus fejlődése során megjelent újabb és újabb fajtákat, módszereket jobban megismerjük, illetve a különféle szempontok szerinti csoportosítása segíthet abban, hogy a terrorizmus lényegi elemét (pl. elkövető, cél, eredmény) kibontsuk és meghatározzuk, hogy az egységes terrorizmus fogalomba mely elemeket akarjuk belesűríteni és a szabályozás keretét ezzel megadjuk.

Természetesen a tipológizálásnak is megvannak a nehézségei, illetve kritikái. Ganor (2010, p. 297-298) szerint a terrorizmus esetén egy objektív fogalom nem csak, hogy megalkotható, de elengedhetetlen feltétele a terrorizmus elleni küzdelemnek, melyet nemzetközi jogban és elvei szerint kell megalkotni, de a tipológizálás nem vezet eredményre, mert az alapján nem lehet meghatározni, hogy ki a terrorista. Mások (Marsden-Schmid (2011) nehézségként említik, hogy a terrorizmust, mint jelenséget nehéz tipologizálni az eltérő formái, abban résztvevők és azt alakítók és további szempontok miatt. A tipológia alapja, hogy az egyes terror- és terrorista cselekményeket megadott szempontok szerint csoportosítsuk. A csoportosítási lehetőségek száma végtelen, ezért annak teljes ismertetésétől eltekintek, csupán néhány, a tanulmány szempontjából fontosabbat emelek ki ehelyütt:

-az alkalmazott technika és az elérni kívánt célok alapján a békeidőben elkövetett klasszikus, a konfliktushoz kapcsolódó és a szuper(vagy globális)terrorizmusba sorolhatók be a terrorista

cselekmények és azt végrehajtó szervezetek, egyének (Stepanova, 2008, p.9-11). A globális terrorizmus ugyanakkor értelemszerűen máshol transznacionális, vagy nemzetközi terrorizmusként jelenik meg, melyet a belföldi terrorizmustól az határol el, hogy az elkövető-áldozat-célpont hármából az egyik nem adott állam állampolgára vagy nem adott államban található (Sandler, 2014, p. 285).

-A terrorizmus iránya (nem állam ellen irányulótól állam ellen irányulóig) és mérete, nagysága (mikrótól makróig) alapján Richard H. Dekmejian szerint különféle típusok léteznek, a nem állami terrorizmustól az állam ellen irányulóig, mely az elkövetés szerint lehet: egyéni, helyi, nemzetközi vagy állami terrorizmus (Marsden-Schmid, 2011, p. 162).

-A terrorizmus célpontjai szerint vannak közvetlen (támadással érintett személyek és épületek) és közvetett (állam, társadalom, intézmény) célpontok. A terrorista cselekmények címzettjei ennél szélesebb körűek, hiszen azok magába foglalhatják az ellenségeket és azok társadalmait, a közvetlen és közvetett célpontokat, a saját vagy rivális terrorista szervezet tagjait, szimpatizánsokat éppúgy, mint a médiát és semleges társadalmakat is (Schmid, 2019, p. 2-5).

-A terrorizmus módszerei, eszközei alapján megkülönböztethetünk gyújtogatást, merényletet, robbanószervezetek alkalmazását, épületek elleni támadást, emberrablást, gépeltérítést (Löckinger, 2005, p.44-45).

-A terrorizmus színtere szerint lokális, szubregionális, nemzetközi, globális, míg a terrorizmusban résztvevők száma szerint egyéni, csoportos, állami, nemzetek feletti és nemzetközi terrorizmus lehet a csoportosítás (Lénárt, 2013, p. 21). Az elkövetői oldalon pedig külön meg kell említeni a magányos elkövetők (lone wolf) problémáját, melynek tipológizálása nehéz a cél, motiváció sokrétűsége miatt (Antinori, 2017, p. 1-11).

-A terrorizmus ideológiai alapját és motivációját számos ok képezheti. Lehet politikai, vallási, etnikai, területi, nemzeti is, amely azonban sok esetben egymást át is fedik egy-egy terrorista szervezetenél.

Összességében a tipológizálás sokrétű és újabb és újabb szempontok szerint lehet a terrorista cselekményeket csoportosítani, ahogy azok fejlődnek és újabb elemmel bővülnek. Az alkalmazott módszer vagy technika alapján lehet kibertérben vagy fizikai térben elkövetett terrorizmusról is beszélni, vagy állam(i szereplő) vagy nem állami szereplő által elkövetett terrorizmusról is akár. A cél szerint felosztás szintén tovább tagolható, hiszen adott cselekménynek hírértéke van, vagy szimpatizánsok, támogatók szerzése vagy csak öncélú (pl. iskolai lövöldözéseknek kifelé lévő célja nincsen).

Az állami terrorizmus mind a jogalkotás, mind a tudományos kutatás területén egy elég szenzitív terület. Gazdag Ferenc és Remek Éva helyesen megállapították (Gazdag – Remek, 2018, 170.), hogy az állami terrorizmust a szakirodalom és a nemzetközi jog nem használja elsődlegesen a terrorizmus fogalmával kapcsolatos nemzetközi vita elkerülése érdekében, illetve a törvénytelen állami erőszakot az emberiség elleni és háborús bűnök kategóriájában értelmezi. Álláspontom szerint azonban mind a legitim, mind az illegitim állami erőszak vagy az államilag támogatott terrorizmus lehet a terrorizmus egyik fajtája, de egységes terrorizmus büntető anyagi jogi fogalom regionális, vagy globális szinten az állami terrorizmus kihagyásával alkotható csak meg jelenleg.

A szakirodalomban és a már jelzett irányzatokban is vita van az állami terrorizmus és annak fajtáinak szerepéről, meghatározásáról, tartalmáról. Figyelemmel jelen tanulmány terjedelmi korlátjaira és témájára is, jelen esetben az állami terrorizmus külön tárgyalását mellőzöm azzal, hogy néhány tudományos cikkben bővebben lehet olvasni róla (Blakeley, 2012; Crenshaw, 1981).

4. A terrorizmus egyes „jelzői”

Már a tipológiánál is láthattuk, hogy a terrorizmus sokszínűségét és az azzal kapcsolatos azonos fogalmak, megnevezések eltérő használatát. Az említett példákban a szuper/globális terrorizmus lehet a technika és cél vagy a szintér alapján történő felosztás eredménye. A nemzetközi terrorizmus jelentheti a terrorizmus színterét vagy annak résztvevőit. A közvetlen és közvetett célpont és címzett fogalma is fedi egymást. Azaz összességében a tipológia is küzd a terrorizmus jelzőkkel való megnevezésének problémájával tetőzve azzal, hogy az egyes jelzők más-más értelmet nyernek a tipológia és a tudományos kutatás más-más területén is.

A mai tudományos kutatásokban elterjedt, hogy a terrorizmus egyes megjelenési formáit egy-egy jelzővel próbáljuk megkülönböztetni a többi formájától és így újabb és újabb elnevezések, jelzős szerkezetek születnek. Az egyes kutatók által használt jelzők a megkülönböztetésen kívül az egyes terrorizmus fajták közti elhatárolást is szolgálják, de a legtöbb esetben ezek a jelzők csak adott kutató vagy kutatási terület körében alkalmazhatóak, ott van érvényük.

A jelzős szerkezetek ilyen formában való használata az egyes fajták elhatárolásánál, a kutatás tárgyának pontos megjelölésére szolgálnak és segítenek abban, hogy a terrorizmus egységes büntető anyagi jogi fogalmát milyen szűk körben kell meghatározni úgy, hogy az az adott fajtákra, megjelenési formákra is alkalmazható legyen akár jogértelmezés, akár jogalkalmazás útján, mely az anyagi jogi jogszabályt tartalommal töltheti meg.

A jelzős szerkezetek is rávilágítanak az egységes fogalom megalkotásának szükségességére, mert amennyiben az alapfogalom nincsen egyértelműen meghatározva, mint kutatási tárgy, vagy mint anyagi jogi jogszabály, addig a jelzős szerkezet is nehezebben értelmezhető, hiszen az alapfogalom minőségét úgy fejezem ki, hogy annak jelentése nem tisztázott, nem egyértelmű.

A terrorizmus definiálásánál említettekhez hasonlóan a jelzők használatánál is a sokrétűséget, újabb és újabb jelzők alkalmazását találjuk a tudományos kutatásokban. Az alkalmazott jelzőket mégis lehet csoportosítani aszerint, hogy annak használata kizárólag a terrorizmus egyes megjelenési formáinak megkülönböztetésére szolgál vagy azon felül még korábbi megjelenési formáktól való megkülönböztetésre, azzal való ellentétpárként használják őket, illetve az adott jelzős szerkezet használata elterjedt, vagy egyedi, csak adott kutató vagy kutatási terület által használt fogalom. Ezt minden esetben érdemes tisztázni már a kutatás, illetve azzal kapcsolatos publikációk közzétételekor.

A legtöbb jelző a terrorizmus újabb és újabb megjelenési formáinak megkülönböztetésére szolgál és néha átfedés van az egyes jelzők között, néha pedig teljesen más a jelentéstartalmuk.

A mezőgazdasági terrorizmusra kétféle elnevezés is található. Az agricultural terrorism az izraeli farmerek ellen elkövetett bűncselekményeket foglalja magába (Dekel, 2019, p. 37-44). Az agroterrorism ezzel szemben az élelmiszerek mérgezésével elkövetett terrorizmusra utal (Marsden-Schmid, 2011, p. 189).

Az éghajlat terrorizmus (climate terrorizmus) alapvetően az éghajlat, mint biztonsági elem és terrorizmus kapcsolatát kutatja (Telford, 2020, p. 1-10), míg a környezeti terrorizmus (environmental terrorism) a környezeti elemek terrorizmus általi rombolását (Marsden-Schmid, 2011, p. 189). A bioterrorizmus (bioterrorism) elsősorban a víz és levegő, mint közvetítő útján betegségek terjesztése terrorista cselekmények által (Löckinger, 2005, p. 40).

A tipológiánál említett szuperterrorizmus más esetben a nukleáris, radiológiai, biológiai és kémiai anyagok felhasználásával elkövetett terrorista cselekményeket is jelentheti (Detre, 2007, p. 84-85.).

A narkoterrorizmus (narco-terrorism) (Björnehed, 2004, p. 305-324) alapvetően azt vizsgálja, hogy a terrorista szervezetek mennyiben hasonlítanak működésükben a szervezett bűnözői csoportokhoz és ezen működés során kábítószer kereskedelemmel is foglalkoznak-e.

Ez a jelző is mutatja, hogy vannak vitatható jelzők, hiszen a jelzőkkel alapvetően megjelenési formákra utalunk és nem működésre, bevételszerző tevékenységre, mint jelen esetben Véleményem szerint narkóterrorizmus nincsen, mert az az előbbiek szerint nem a terrorizmus fajtája.

De még napjainkban is újabb és újabb jelzők jelennek meg, mint például a gendering terrorism (a terrorizmus elkövetőinek nemi megoszlását kutatja – Banks, 2019, p. 181-187), vagy bűnügyi terrorizmus, amikor vagyoni előny megszerzése céljából, de számítva az erős kommunikációs visszahangra terrorista jellegű merényleteket hajtanak végre (Korinek, 2010, p. 408).

A korábbi formáktól való megkülönböztetésre és azzal ellentétpárként használt jelzőkre is jellemző a fentebb írt sokszínűség:

A hagyományos vagy konvencionális terrorizmus (conventional terrorism) mellett megjelent a kiberterrorizmus (cyberterrorism) fogalma is. Míg előbbi a kiber téren kívül elkövetett minden terrorizmus fajtát magába foglalja (Gross-Canetti-Vashdi, 2017, p. 50), addig utóbbi a kibertérben elkövetett terrorista cselekményekre fókuszál (Lux, 2018, p. 5, 18) és jelzi, hogy a terroristák is használják a XXI. század technikai vívmányait nem csak a terrorizmus ellen harcolók, így az interneten, közösségi médián kívül az új technikai eszközöket is (pl. drónok – Serbakov, 2019, p. 31, 34).

Ugyanezen elv alapján különböztetnek meg a tudományos kutatások során régi és új terrorizmust (old and new terrorism), amely inkább a fejlődéstörténetnél írtakkal egyezően azon megkülönböztetésre és ellentétpárra szolgál, hogy a napjainkban zajló terrorizmus sokfélesége, megjelenési formái élesen elhatárolhatók a Rapoport által említett négy hullám terrorizmusától (Spencer, 2006, 1-33).

A motiváció, vagy ideológiai alapján a jelzős szerkezeteknél szereplő politikai (political terrorism), etnikai (ethnic terrorism), vallásilag inspirált (religiously inspired terrorism) terrorizmus megkülönböztetés is egymás ellentettjei is egyben (Baseren, 2008, p. 1). A vallási motiváció, ideológia terrorizmussal való kapcsolata során egyesek iszlám terrorizmust külön is megkülönböztetnek (Herrero, 2018, p. 1), míg mások a terrorizmus négy hullám elméletére alapozva megkülönböztetnek ideológiai identitású, etnikai-faji-vallási terrorizmust (Korinek, 2010, p. 409-411.).

5. Összegzés

Amint láthattuk a terrorizmus egységes fogalmának megalkotása szükséges lenne a terrorizmus fejlődéstörténetének értelmezéséhez, tipológizálásához és az egyes megjelenési formák tartalmi meghatározásához, mert anélkül a tudományos kutatások, irányzatok egységes hozzáállása sem érhető el és nem kerülhető el a tudományos kutatások szétaprózódása sem. Az egységes terrorizmus definíció megalkotása szükséges lenne a nemzetközi büntető anyagi jogban és a tudományos kutatások területén is, akár egyik átvehetné a másik által megalkotott fogalmat is.

Ehhez álláspontom szerint egy bizonyos fokú paradigmaváltás is kellene, azaz a terrorizmusnál – amelyet szokás a politikai erőszak egyik formájának tekinteni – a politikai célt és politikai erőszak formájába való utalást mellőzni kellene, mert mint láthattuk a célok sokasága lehet és nem minden esetben azonos a terrorizmus a politikai erőszakkal sem, azzal együtt sem, hogy ma is létezik politikai célból elkövetett terrorista cselekmény és politikai célt megvalósító terrorista szervezet is.

A fejlődéstörténet, tipológia és egyes jelzők segítenek a terrorizmus jobb megértésében és annak meghatározásánál figyelembe vehetők az ott szerzett ismeretek azzal, hogy nem szabad elfelejteni, hogy a terrorizmus a legnagyobb kategória, amelyen belül megjelennek az egyes terror- és terrorista cselekmények, formák is, azaz a terrorizmus az alapfogalom, alaphalmazt jelen esetben.

Az egységes fogalomnak rövidnek, tömörnek és alkalmasnak kell lennie arra, hogy új fajta cselekmények megjelenése (pl. kiberterrorizmus) esetén azokra is alkalmazható legyen anélkül, hogy a fogalmat módosítani és újra szabályozni kellene. Az egységes fogalom meghatározásánál pedig kerülni kell a túlságosan részletes és minden cselekményre kiterjedő szabályozást, mert az a gyakorlati használatot nehezíti. E körben hagyni kell, hogy a jogalkalmazó tartalommal tölthesse ki az új fogalmat. Lehetőséget kellene adni arra, hogy a szabályozás a jogalkalmazás során is bővíthető legyen akár értelmezéssel, akár jogesetek révén.

Összességében megállapíthatjuk, hogy mindhárom vizsgált elem kell a terrorizmus megértéséhez és egységes definíciójának megalkotásához.

Hivatkozások

AL-KASSIMI, Khaled (2019): Critical Terrorism Studies (CTS): (State) (sponsored) terrorism identified in the (militarized) pedagogy of (U.S.) law enforcement agencies. Cogent Social Science, 5. évf. 1. sz. p. 1-27 ISSN: 2331-1886

ANTINORI, Arije (2017): The „Jihadi Wolf” threat – the evolution of terror narratives between the (cyber)social ecosystem and self-radicalization „ego-system”, Europol, p. 1-11 <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/jihadi-wolf-threat> (letöltés ideje: 2020. december 9.

BANKS, Cyndi (2019): Introduction: Women, Gender, and Terrorism: Gendering Terrorism, Women & Criminal Justice, 29. évf. 4-5. sz. p. 181-187 ISSN: 1541-0323

BASEREN, Sertac H. (2008): Terrorism with its differentiating Aspects. Defence Against Terrorism Review, 1. évf. 1. sz. p. 1-11 ISSN: 1307-9190

BJÖRNEHED, Emma (2004): Narco-Terrorism: The Merger of the War on Drugs and the War on Terror. Global Crime, 6. évf. 3-4. sz. p. 305-324 ISSN: 1744-0572

BLAKELEY, Ruth (2012): State Violence as State Terrorism. In: Breen-Smyth, Marie, ed. The Ashgate Research Companion to Political Violence. Ashgate, London, p. 63-78 ISBN 978-0-7546-7752

CELSO, Anthony N. (2015): The Islamic State and Boko Haram: Fifth Wave Jihadist Terror Groups. Orbis, 59. évf. 2. sz. p. 249-268 ISSN: 0030-4387

COADY, C.A.J. (2004): Terrorism and innocence. The Journal of Ethics, 8. évf. 1. sz. p. 37-58. ISSN: 1382-4554

CRENSHAW, Martha (1981): The causes of Terrorism. The Journal of Comparative Politics, 13. évf. 4. sz. p. 379-399 ISSN: 0010-4159

DEKEL, Tomer (2019): Mobilization against „agricultural terrorism” and the political economy of agriculture in Israel. Journal of Rural Studies, 72. sz. p. 37-44 ISSN: 0743-0167

DETRE, Zoltán (2007): A terrorizmus kialakulásának történeti háttére, megnyilvánulási formái és jelenléte a XXI. században. Bólyai Szemle, 16. évf. 2. sz. p. 71-86 ISSN: 1416-1443

GANOR, Boaz (2010): Defining Terrorism: Is one man’s terrorist another man’s freedom fighter? Police Practice and Research, 3. évf. 4. sz. p.287-304 ISSN 1561-4263

GAZDAG, Ferenc – REMEK, Éva (2018): A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest: Dialóg Campus Kiadó p. 170 ISBN 978-615-5845-87-1

GROSS, Michael L. – CANETTI, Daphna - VASHDI, Dana R. (2017): Cyberterrorism: its effects on psychological well-being, public confidence and political attitudes. Journal of Cybersecurity, 3. évf. 1. sz. p. 49-58. ISSN: 2057-2085

HERRERO, Dolores (2018): Tabish Khair’s Just Another Jihadi Jane: Western Civilization and ‘War on Terror’ Versus Islamist Terrorism as the Two Sides of the Globalization Coin. Societies, 8. évf. 97. sz. p. 1-16 ISSN: 2075-4698

KORINEK, László Kriminológia II. kötet Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Budapest, 2010. ISBN 978-963-9722-82-8

LÉNÁRT Sándor Pál (2013): A terrorizmus büntetőjogi vonatkozásai. p. 1-53 <http://midra.unimiskolc.hu/document/14044/6267.pdf> (letöltés ideje: 2021. március 23.)

LÖCKINGER, Georg (2005): Terrorismus, Terrorismusabwehr, Terrorismusbekämpfung. p. 1-328 <https://www.bundesheer.at/wissen-forschung/publikationen/beitrag.php?id=1516> (letöltés ideje: 2021. január 8.)

MARSDEN, Sarah V. – SCHMID, Alex P. (2011) Typologies of Terrorism and Political Violence. In: Alex P. Schmid (2011) The Routledge Handbook of Terrorism Research, London and New York: Routledge, The Routledge Handbooks Online, p. 158-200., ISBN: 9780415411578 <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9780203828731.ch3> (letöltés: 2019. október 12.)

LUX, Laura Mayer (2018): Defining cyberterrorism. Revista Chilena de derecho y tecnología, 7. évf. 2. sz. p. 2-25 ISSN: 0719-2584

PARKER, Tom – SITTER, Nick (2016): The Four Horsemen of Terrorism – It's not Waves, it's Strains. Terrorism and Political Violence. 28. évf. 2. sz. p. 197-216 ISSN 0954-6553

RAPOPORT, David C. (2006): The Four Waves of the Modern Terrorism. <https://international.ucla.edu/media/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf> (letöltés ideje: 2021. március 22.) p. 46-73

SANDLER, Todd (2014): The analytical study of terrorism: Taking stock, Journal of Peace Research, 51. évf. 2. sz. p. 257-271 ISSN: 1460-3578

SCHMID, Alex P. (2004): Terrorism – The Definition Problem, Case Western Reserve. Journal of International Law, 36. évf. 2. sz. p.375-419. ISSN: 0008-7254

SCHMID, Alex P. (2016): The way forward on counter-terrorism: Global perspectives. Strathmore law journal, 2. évf. 1. sz. p. 50-54 ISSN: 2413-7162

SCHMID, Alex P. (2019): Revisiting the definition of terrorism problem, St. Andrews: CSTPV 25th Anniversary Symposium, 6-7 November 2019 p. 1-25

SERBAKOV, Márton Tibor (2019): A terroristák drónhasználata, Nemzetbiztonsági Szemle 7. évf. 4. sz. p. 30-43 ISSN: 2064-3756

SINCLAIR, Andrew (2003): An Anatomy of Terror – A History of Terrorism. London, Macmillan, p. 1-400 ISBN 0333989775

SPENCER, Alexander (2006): Questioning the Concept of 'New Terrorism'. Peace & Conflict Development. p. 1-33 <https://epub.ub.uni-muenchen.de/13769/1/Feb%2006%20SPENCER%20version%202.pdf> (letöltés ideje: 2021. március 22.)

STEPANOVA, Ekaterina (2008): Terrorism in asymmetrical conflict ideological and structural aspects. SIPRI Research Report No. 23, OXFORD UNIVERSITY PRESS 2008 Great Clarendon Street, Oxford OX2 6DP p. 1-186 ISBN 978-0-19-953355-8

TEICHMAN, Jenny (2011): How to define terrorism. Philosophy, 64. évf. 250. sz. p. 505-517 ISSN: 0031-8191

TELFORD, Andrew (2020): A climate terrorism assemblage? Exploring the politics of climate change-terrorism-radicalisation relations. Political Geography, 70. szám p. 1-10 ISSN: 0962-6298

WEINBERG, Leonard – PEDAHZUR, Ami – HIRSCH-HOEFLER, Sivan (2004): The Challenges of Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 16. évf. 4. sz. p. 777-794. ISSN: 0954-6553